

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΑΝΑ ΧΩΡΑ
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2020

Κύπρος

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Statelessness Index (<https://index.statelessness.eu/>)¹ είναι ένα διαδικτυακό συγκριτικό εργαλείο που αξιολογεί τους νόμους, τις πολιτικές και τις πρακτικές των ευρωπαϊκών χωρών σχετικά με την προστασία των ανιθαγενών (απατρίδων) και την πρόληψη και μείωση της ανιθαγένειας υπό τους διεθνείς κανόνες και τις ορθές πρακτικές. Το Statelessness Index αναπτύχθηκε και διατηρείται από το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Ανιθαγένεια (ENS), μια συμμαχία της κοινωνίας των πολιτών με περισσότερες από 150 οργανώσεις και άτομα σε 41 χώρες που εργάζονται για τον τερματισμό της ανιθαγένειας και διασφαλίζουν ότι οι ανιθαγενείς στην Ευρώπη έχουν πρόσβαση στα δικαιώματά τους.

Το ENS συνεργάστηκε με το μέλος της, το Κυπριακό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (CyRC), για να ερευνήσει και να συγκεντρώσει συγκριτικές πληροφορίες σχετικά με την ανιθαγένεια στην Κύπρο². Το Κυπριακό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (CyRC) είναι ένας ανεξάρτητος, μη κερδοσκοπικός οργανισμός, ο οποίος δραστηριοποιείται στις ελεγχόμενες από την Κυπριακή Δημοκρατία περιοχές της Κύπρου. Το έργο του επικεντρώνεται σε άτομα με καθεστώς Διεθνούς Προστασίας, αιτούντες άσυλο, θύματα εμπορίας προσώπων και τους επιζώντες βασανιστηρίων. Το Συμβούλιο προσβλέπει σε μια κοινωνία δίκαιη, χωρίς αποκλεισμούς, η οποία προσφέρει προστασία και υποστήριξη σε όλους. Για το σκοπό αυτό, παρέχει δωρεάν νομική, κοινωνική και ψυχολογική στήριξη, διενεργεί παρεμβάσεις σχετικές με την εκπόνηση και εφαρμογή θετικών νομοθεσιών, πολιτικών και πρακτικών που διασφαλίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα όπως επίσης και σχετικές δράσεις που στηρίζουν την ισότιμη κοινωνική ένταξη.

Η παρούσα Ενημέρωση αναφέρει συνοπτικά το νομικό πλαίσιο της Κυπριακής Δημοκρατίας για την ανιθαγένεια, την πολιτική που ακολουθείται, τη συμμόρφωση με το διεθνές νομικό πλαίσιο, τις πρακτικές που αποσκοπούν στην προστασία των ανιθαγενών προσώπων, καθώς και την προσέγγιση για την πρόληψη και περιορισμό της ανιθαγένειας. Η κύρια Έκθεση (Index) καλύπτει τις εξής πέντε θεματικές ενότητες: Διεθνές και Ευρωπαϊκό Νομικό Πλαίσιο, Καθορισμός Ανιθαγένειας και Καθεστώτος, Δεδομένα Ανιθαγενή Πληθυσμού, Κράτηση, Πρόληψη και Περιορισμός. Η Ενημέρωση περιλαμβάνει επίσης συστάσεις προς την Κυπριακή Δημοκρατία για την καλύτερη προστασία των δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας του ανιθαγενή πληθυσμού.

ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η Κυπριακή Δημοκρατία δεν έχει προσχωρήσει σε καμία από τις τέσσερις Συμβάσεις περί ανιθαγένειας, καθιστώντας την μεταξύ των τριών κρατών-μελών της ΕΕ που δεν έχουν προσχωρήσει στη Σύμβαση του 1954 για το Καθεστώς των Ανιθαγενών. Ωστόσο, η Κυπριακή Δημοκρατία έχει προσχωρήσει στο σχετικό διεθνές και κοινοτικό δίκαιο, εκτός από τη Σύμβαση για τους Μετανάστες Εργάτες, συνεπώς, δεσμεύεται από ένα εύρος συγκεκριμένων υποχρεώσεων στο πλαίσιο του Διεθνούς Δικαίου, συμπεριλαμβανομένου της προστασίας του δικαιώματος του παιδιού σε ιθαγένεια και της προστασίας των ανιθαγενών προσώπων από αυθαίρετη κράτηση.

Εισήγηση: Η Κυπριακή Δημοκρατία να προσχωρήσει στις βασικές Συμβάσεις για να προστατέψει τα ανιθαγενή άτομα και να λάβει ενέργειες για τη μείωση της ανιθαγένειας.

ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΑΝΙΘΑΓΕΝΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Υπάρχουν πολύ λίγες αξιόπιστες πηγές πληροφόρησης όσον αφορά στα δεδομένα του ανιθαγενή πληθυσμού στην Κύπρο. Δεν υπάρχουν τα κατάλληλα μέτρα για την καταγραφή της εθνικής απογραφής του ανιθαγενή πληθυσμού, ή οποιαδήποτε άλλη στατιστική βάση που να καταγράφει τον ανιθαγενή πληθυσμό στην Κύπρο. Οι στατιστικές ασύλου περιέχουν σχετικές κατηγορίες για την καταγραφή των αιτήσεων ασύλου από ανιθαγενείς πρόσφυγες, όμως η καταγραφή αυτή δεν είναι συνεπής. Υπήρξαν

για παράδειγμα κάποιες ασυμφωνίες στον τρόπο καταγραφής των Παλαιστινίων, επιπλέον οι κρατικοί λειτουργοί τείνουν να συγχέουν την προηγούμενη χώρα διαμονής με την ιθαγένεια, ενώ τα δηλωθέντα στοιχεία είναι τόσο χαμηλά που υποδηλώνουν σημαντική υποαναφορά του φαινομένου. Η έλλειψη βασικών πληροφοριών και δεδομένων συμβάλλει στο να παραμένει το φαινόμενο αόρατο, εμποδίζει την κατανόηση των αιτιών και μεθόδους διαχείρισής του και οδηγεί στην υποτίμηση των σχετικών προκλήσεων.

Εισήγηση: Η Κυπριακή Δημοκρατία να λάβει μέτρα για τον εντοπισμό των ανιθαγενών και για την προστασία των δικαιωμάτων τους. Επιπλέον να θεσπίσει αποτελεσματικά μέτρα για τη βελτίωση της συλλογής δεδομένων του ανιθαγενή πληθυσμού συμπεριλαμβανομένης της καταγραφής και καταμέτρησης των ανιθαγενών στην απογραφή, και της δημιουργίας και διατήρησης ακριβών και αναλυτικών στοιχείων για τους ανιθαγενείς στα αρχεία πληθυσμού και στα δεδομένα μετανάστευσης.

ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΑΝΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Αν και ο νόμος της Κυπριακής Δημοκρατίας αναφέρεται στην ανιθαγένεια και αυτή αναγνωρίζεται σε κάποιες διοικητικές διαδικασίες, ελλείπουν ο ορισμός του ανιθαγενή προσώπου και η διαδικασία για καθορισμό της ανιθαγένειας και καθεστώτος προστασίας για τα ανιθαγενή άτομα. Υπάρχουν ορισμένες διαδικαστικές εγγυήσεις στη διαδικασία ασύλου κατά τις οποίες μπορεί να χορηγηθεί διεθνή προστασία σε ανιθαγενείς πρόσφυγες αν emπίπτουν στον ορισμό του πρόσφυγα (ή πληρούν τις προϋποθέσεις για τη χορήγηση συμπληρωματικής προστασίας). Σε κάποιες περιπτώσεις ανιθαγενών, στους οποίους δεν χορηγήθηκε άσυλο και που δε μπορούσαν να επιστρέψουν στις χώρες όπου διέμεναν προηγουμένως, είχε χορηγηθεί καθεστώς παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους, αλλά το καθεστώς αυτό καταργήθηκε στον Περί Προσφύγων Νόμο το 2014. Το Τμήμα Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης, μετά από παραπομπή, μπορεί να χορηγήσει σε κάποιο άτομο, που δεν έλαβε άσυλο, άδεια διαμονής μικρής διάρκειας για ανθρωπιστικούς λόγους. Τα δικαιώματα όμως που διασφαλίζονται σε αυτή την περίπτωση είναι πολύ περιορισμένα (δεν υπάρχει πρόσβαση σε κοινωνική πρόνοια ή σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και η πρόσβαση στην αγορά εργασίας είναι περιορισμένη), ενώ η διαδικασία αυτή δεν ορίζεται νομικά και δεν εφαρμόζεται συστηματικά.

Εισήγηση: Η Κυπριακή Δημοκρατία να θεσπίσει μια διαδικασία συγκεκριμένα για τον καθορισμό της ανιθαγένειας και ένα ειδικό καθεστώς προστασίας που να διασφαλίζει τη δυνατότητα στις κρατικές αρχές να κινηθούν τη διαδικασία αυτεπαγγέλτως. Η διαδικασία αυτή να περιλαμβάνει διαδικαστικές εγγυήσεις που να διασφαλίζουν στους αιτούντες κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, μεταξύ άλλων δωρεάν νομική αρωγή, υποχρεωτική προσωπική συνέντευξη, καθορισμό χρονικού πλαισίου λήψης αποφάσεων και δικαίωμα σε προσφυγή με ανασταλτικό αποτέλεσμα.

ΚΡΑΤΗΣΗ

Στην Κυπριακή Δημοκρατία, υπάρχει περιορισμένη προστασία ενάντια στην αυθαίρετη κράτηση ανιθαγενών. Οι εξουσίες κράτησης θεσπίζονται συγκεκριμένα στο νόμο και πρέπει να εφαρμόζονται μόνο ως έσχατη λύση. Παρόλα αυτά, δεν χρειάζεται να εξακριβωθεί προτεινόμενη χώρα απομάκρυνσης πριν την έκδοση διατάγματος κράτησης, η ανιθαγένεια δε θεωρείται ως

σχετικό νομικό στοιχείο και η εξέταση των εναλλακτικών επιλογών κράτησης είναι σπάνια, παρά το γεγονός ότι από το 2016 η νομοθεσία προβλέπει λιγότερο περιοριστικά μέτρα αντί της κράτησης. Υπάρχουν κάποιες διαδικαστικές εγγυήσεις στο νόμο, συμπεριλαμβανομένης της υποχρέωσης παροχής γραπτώς των λόγων κράτησης και ενημέρωσης σχετικά με τα διαθέσιμα ένδικα μέσα, το χρονικό πλαίσιο κράτησης στην περίπτωση κράτησης με σκοπό την απομάκρυνση και την πρόσβαση σε νομική αρωγή. Ωστόσο, στην πράξη, οι λόγοι που δίνονται είναι συχνά γενικοί και δεν βασίζονται σε εξατομικευμένα στοιχεία. Από επισκέψεις σε χώρους κράτησης προκύπτει ότι οι κρατούμενοι δε γνωρίζουν τα δικαιώματά τους και η πρόσβαση σε αποτελεσματικά ένδικα μέσα είναι περιορισμένη. Δεν υπάρχει αυτόματος δικαστικός έλεγχος της κράτησης και σε περίπτωση αποφυλάκισης δεν υπάρχει συστηματική πρόσβαση σε έγγραφα ή/και καθεστώς διαμονής, αφήνοντας τα ανιθαγενή άτομα εκτεθειμένα στο κίνδυνο της εκ νέου κράτησης και της απορίας.

Εισήγηση: Η Κυπριακή Δημοκρατία να εφαρμόσει διαδικασίες που να λαμβάνουν υπόψη τις ειδικές περιστάσεις των ανιθαγενών προσώπων και των ατόμων με κίνδυνο να καταστούν ανιθαγενείς, κατά τις διαδικασίες απομάκρυνσης και τη λήψη αποφάσεων κράτησης. Η χώρα απομάκρυνσης θα πρέπει να εντοπιστεί πριν διαταχθεί η κράτηση και θα πρέπει να υπάρχουν μηχανισμοί για τον εντοπισμό των ανιθαγενών προσώπων και την παραπομπή τους σε εναλλακτικές διαδικασίες εν απουσία διαδικασίας καθορισμού της ανιθαγένειας (π.χ. άσυλο, ανθρωπιστικούς λόγους), καθώς και για τη συλλογή δεδομένων για ανιθαγενή άτομα που βρίσκονται υπό κράτηση.

ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ

Η νομοθεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας περί ιθαγένειας περιλαμβάνει ελάχιστες ασφαλιστικές δικλίδες σχετικά με την πρόληψη της ανιθαγένειας στην Κύπρο και ελάχιστα μέτρα για την μείωση του κινδύνου να καταστεί κάποιος ανιθαγενής. Συγκεκριμένα δεν υπάρχει πρόβλεψη στη νομοθεσία για την αποφυγή γέννησης παιδιών στην Κύπρο χωρίς ιθαγένεια, ούτε υπάρχουν πρόνοιες για έκθετα βρέφη. Τα υιοθετημένα παιδιά αποκτούν ιθαγένεια, αλλά μπορεί να είναι ανιθαγενή κατά τη διάρκεια της σχετικής διαδικασίας. Τα παιδιά που γεννιούνται από Κύπριους γονείς στην Κύπρο ή εκτός Κύπρου αποκτούν αυτόματα την Κυπριακή υπηκοότητα. Παρόλα αυτά, όπου ένα παιδί γεννιέται στην Κύπρο από έναν Κύπριο και έναν μη Κύπριο που εισήλθε ή παρέμεινε στην Κύπρο παράτυπα εφαρμόζεται διάκριση, συνήθως στις περιπτώσεις μικτών γάμων μεταξύ Τουρκοκυπρίων και Τούρκων εποίκων (ή άλλων μη-Κυπρίων) και προσφάτως μεταξύ Ελληνοκύπριων και μη-Κυπρίων. Στις περιπτώσεις αυτές το παιδί δεν αποκτά ιθαγένεια, εκτός και αν το Υπουργικό Συμβούλιο εκδώσει σχετική απόφαση. Η καταχώρηση γέννας απαιτεί καταβολή τελών τόσο για την έγκαιρη καταχώρηση όσο και για τις καταχωρήσεις με καθυστέρηση και σε συνδυασμό με το αίτημα για υποβολή εγγράφων από τους γονιούς, αυξάνει τον κίνδυνο ανιθαγένειας μεταξύ κάποιων ομάδων. Η ιθαγένεια του παιδιού καθορίζεται μόνο κατά την εγγραφή κατά τη γέννηση εάν το παιδί θεωρείται Κυπριακός υπήκοος, δεν υπάρχει καμία διαδικασία για τον προσδιορισμό της ιθαγένειας του παιδιού, εκτός εάν η πιθανή ιθαγένεια είναι Κύπριος. Επιπλέον δεν υπάρχουν ασφαλιστικές δικλίδες κατά της ανιθαγένειας ούτε δικαστική εποπτεία σε περιπτώσεις στέρησης της ιθαγένειας.

Εισήγηση: Η Κυπριακή Δημοκρατία να εξετάσει την εφαρμογή μέτρων για την πρόληψη γέννησης παιδιών στην Κύπρο χωρίς ιθαγένεια, συμπεριλαμβανομένης της απομάκρυνσης εμποδίων που

υπάρχουν στις καταχωρήσεις γεννήσεων και να παρέχει διευκολύνσεις σε καταχωρήσεις γεννήσεων με καθυστέρηση. Οι αρμόδιες αρχές να συλλέγουν δεδομένα και στατιστικά στοιχεία σχετικά με τα ανιθαγενή παιδιά, καθώς και πληροφορίες σχετικά με την πρόσβαση στην καταχώρηση γεννήσεων και τα έγγραφα τεκμηρίωσης της γέννησης.

ΣΥΝΟΨΗ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ

Η Κυπριακή Κυβέρνηση να προχωρήσει με τα ακόλουθα:

- Προσχώρηση στη Σύμβαση του 1954 για το Καθεστώς των Ανηθαγενών και στη Σύμβαση του 1961 για τη Μείωση της Ανηθαγένειας, καθώς και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ιθαγένειας (1997) και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Αποφυγή της Ανηθαγένειας στις περιπτώσεις της Διαδοχής Κρατών (2006).
- Καθιέρωση αποτελεσματικών μέτρων για τη βελτίωση συλλογής δεδομένων των ανιθαγενών πληθυσμών, συμπεριλαμβανομένης της καταγραφής και καταμέτρησης των ανιθαγενών στις απογραφές, στα μητρώα πληθυσμού και στις βάσεις δεδομένων μετανάστευσης.
- Καθιέρωση ειδικής διαδικασίας καθορισμού της ανιθαγένειας και καθεστώτος προστασίας, εξασφαλίζοντας την προστασία των αιτούντων κατά τη διάρκεια της διαδικασίας και παροχή διαδικαστικών εγγυήσεων, περιλαμβανομένης της δωρεάν νομικής αρωγής, της υποχρεωτικής συνέντευξης, του καθορισμού χρονικού πλαισίου λήψης αποφάσεων και του δικαιώματος προσφυγής με ανασταλτικό αποτέλεσμα.
- Εφαρμογή διαδικασιών που λαμβάνουν υπόψη τις ειδικές περιστάσεις των ανιθαγενών ατόμων και των ατόμων που βρίσκονται σε κίνδυνο να κατασταθούν ανιθαγενείς, κατά τις διαδικασίες απομάκρυνσης και κατά τη λήψη αποφάσεων για κράτηση. Συλλογή δεδομένων σχετικά με τα ανιθαγενή άτομα που βρίσκονται υπό κράτηση και διασφάλιση συγκεκριμένων διαδικασιών παραπομπής από τις διαδικασίες κράτησης και απομάκρυνσης σε ειδική διαδικασία για τον καθορισμό της ανιθαγένειας.
- Εφαρμογή μέτρων για την πρόληψη γέννησης ανιθαγενών παιδιών στην Κύπρο, συμπεριλαμβανομένης της αντιμετώπισης των εμποδίων κατά την καταχώρηση γεννήσεων και παροχή διευκολύνσεων σε καταχωρήσεις γεννήσεων με καθυστέρηση.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΕΛΟΥΣ

¹ <https://index.statelessness.eu>

² <https://index.statelessness.eu/country/cyprus>

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Κορίνα Δρουσιώτου

Συντονίστρια/ Ανώτερη Νομική Σύμβουλος Κυπριακό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες
corina@cyrefugeecouncil.org

CYPRUS
REFUGEE
COUNCIL

Nina Murray

Head of Policy & Research, European Network on Statelessness
nina.murray@statelessness.eu

European
Network on
Statelessness

London, United Kingdom
Media: +44 7522 525673
info@statelessness.eu
www.statelessness.eu

European
Network on
Statelessness